

dat, aedituorum benevolentiam sibi conciliet, blandas persuasiones, prudentiam et patientiam adhibeat atque in aliquibus cedat, ut postea alia obtineat. Cf. Frassinetti (*Man. n. 160*), Berengo (*n. 233*), Scavini (*I. 622*), Rivarolo (*II. I. III*), Bouix (*l. c.*), et Zucchini (*Concordia tra parrochi e fabbricieri P. II*).

925. *Quid si ante praesentes Italiae vicissitudines, scilicet ante constitutionem Gubernii Italici et gravamina Beneficiis ecclesiasticis exinde obventa, impositae fuissent pensiones? Deberentne solvi ex integro sicut prius?* Negative, sed imminui possent iuxta regulas in Decreto *Cum nuperrimis* expositas. Vide *Examen* (*Vol. I, n. 1525*) aut *Praxim* (*Ed. III. Vol. II. n. 193*).

CAPUT XVII.

De iure parochi quoad fructus praebendae suae.

926. Recolendum quod Beneficiatus (sive Episcopus, sive Canonicus, sive parochus sit, sive beneficio simplici potiatur) potest habere bona diversi generis; nempe 1° *Patrimonialia*, quae scilicet ex familia propria vel utcumque ex causis profanis ei obveniunt. 2° *Quasi patrimonialia*, quae scilicet ex causis quidem ecclesiasticis ei obveniunt, sed ita ut tamquam stipendium ex integro considerentur (prouti sunt, v. g. stipendium Missae, vel praedicationis etc. et ea quae it. *incerti di stola* appellantur). 3° *Ecclesiastica*, quae scilicet in fructibus beneficii consistunt.

De bonis patrimonialibus et quasi patrimonialibus hic non est quaestio; et iam notissimum est quod de illis disponere possunt clerici non secus ac laici, ita tamen ut christianae charitatis exemplo ipsi praeire et praeferere teneantur. Quaestio itaque, de qua hic agimus, ad bona ecclesiastica restringitur.

927. *Quaeritur itaque an fructus beneficii pleno iure ad beneficiatum devolvantur, ita ut de iisdem pro libitu disponere possit; an vero secus?* Resp. Notandum imprimis quod beneficiatus non faceret fructus suos in duobus casibus, nempe 1° si non resideret (iuxta dicta *n. 52 et seqq.*). 2° Si horas canonicas culpabiliter omitteret (Cf. *Praxis Ed. III. Vol. III. 195*).

Supponendo autem quod faciat fructus suos, potest certe (quamvis esset dives) ex illis honestae suae sustentationi consulere; sed, si superflua remanerent, illa omnia in pios usus erogare teneretur. Hoc patet 1° ex natura Beneficiorum; in primis enim Ecclesiae saeculis Christifideles multa bona Deo dicabant, illaque Ecclesiae tradebant cum intentione quod ipsa, tamquam fidelis Dei ministra ac velut oeconomia, non iam in profanos, sed in pios usus (speciatim pro fabricis ecclesiarum, sustentatione clericorum, et pauperum levamine) eadem bona eorumve fructus ex integro erogaret. Tractu temporis Ecclesia haec bona divisit; et sic beneficia Episcopalia, parochialia, canonicalia, et simplicia constituit; ita tamen ut beneficiati superflua ex toto in usus pios (iuxta praedictorum Benefactorum intentionem) erogare districte et sub gravi tenerentur; cum hoc enim onere, sicut in manus Ecclesiae transierunt, ita et in manus Beneficiatorum transire debent, nec aliter fieri potest. Alia Beneficia postea a particularibus personis fundata fuerunt; et haec profecto antiquorum Beneficiorum naturam induunt. Patet 2° ex unanimi sententia theologorum, inter quos Benedictus XIV (*De Syn. VII. II*), postquam dixerit hoc esse certum, sequentia eruditissimi Raynaudi verba refert: « Nemo plane Doctorum « dissentit, sive inter theologos scholasticos, sive morales, « sive Iurisperitos, ita ut... quoad peccatum grave in « dispensatione superfluum aliter quam ad pios usus, « nemo plane, plane (inquam) nemo dissentiat ». Patet 3° ex innumeris Ecclesiae legibus; unde idem Benedictus XIV (*l. c.*) dicit: « Hanc obligationem omnes Ecclesiae

« canones aut imponunt, aut impositam agnoscunt ». Quibusnam autem gravissimis verbis hac de re locuti fuerint Concilii Tridentini Patres, opportunius videbimus paullo infra. Loquendo autem in particulari de parochis, inter varios usus pios non datur eis optio pro libitu, sed, si in paroecia pauperes habeant, illorum subventionem maxime praeferre debent; qua de re vide supra *n. 628 et 631*.

928. Haec autem omnia valent quamvis nunc beneficiati, loco fructuum beneficiorum, reciperent pensiones a Gubernio, qua de re vide decisiones S. Sedis (*Praxis Ed. III. Vol. II. n. 172*), et nota quoad pensiones ipsae ut plurimum sumuntur ex bonis ecclesiasticis iam prius a Gubernio ipso Ecclesiae ablatis; et casu quo bona nullatenus essent ecclesiastica antequam a beneficiatis acceptarentur, acceptatione secuta, talia evadunt, et fructuum beneficiorum locum tenent.

929. At vero in praxi fieri solent dictamina laxissima v. g. circa reservationem bonorum parsimonialium et industrialium; circa laborem ultra debitum in sacro ministerio; circa intentionem faciendi aliquod legatum pium; maxime vero circa subventionem consanguineorum etc.; unde iam practice res eo desinunt, ut his praetextibus Beneficiati decipiantur, et tandem pro se suisque consanguineis omnia retineant. Est itaque operae pretium ut haec sedulo considerentur.

930. *Quid imprimis de bonis PARSIMONIALIBUS?* Dices: quid quaestionis de istis? Nonne tutissima conscientia quilibet beneficiatus illa accumulare, de iisque pro libitu, iuxta communissimam Theologorum doctrinam, disponere potest? Absit quod ego doctrinam istam ullatenus improbem. Doctrina est bona et iusta; sed quod interest hoc est an bonae et iustae sint etiam applicationes. Quid enim si theologi in theoria loquerentur de bonis parsimonialibus in sensu valde restricto, et Beneficiati in praxi ea intelligerent in sensu valde latiori et abundantiori? Me explico.

Modus parsimoniam faciendi esset, v. g. nihil expendere pro fabricis et fundis, unde tam illae quam isti semper deteriores evadant et in ruinam abeant; item nihil expendere in manutentione sacrae suppellectilis; unde iam omnia sordida sint et in frustula cadant; item nihil expendere in vicario, unde paroecia quae illo quoque indigeat sine necessario servitio remaneat, etc. Sed loquuntur forsitan theologi de parsimoniis huiusce generis? Negative certe; et in hoc immorari non refert.

Alter modus esset, pro cibo allium et coepam et pro potu aquam tantummodo adhibere; sordidas detritasque vestes semper induere, et uno verbo quibuslibet incommodis se subiicere potiusquam unum centesimum expendatur. Eritne parsimonia ista quam theologi approbant? Absit. Neque sordities neque avaritia unquam approbari potest in sacerdotibus. Ipsi equidem ieiunare multisque incommodis se subiicere possent, sed oporteret ut (ad instar Ven. Servi Dei *il Curato d' Ars*) manifeste ex sincero poenitentiae et mortificationis spiritu; non vero ex sola aviditate accumulandi pecuniam, ita se gererent. Fatendum tamen quod illam quidem hoc modo accumulando, non autem iam accumulata retinendo, male facerent.

Sed de hypothesis ista iam inutile est verba profunderi. Beneficiati ordinarie volunt bene manducare, bene bibere, bene se vestire, et forsitan curibus etiam et equis non parvi pretii uti; et nihilominus inter ipsos non deerunt qui bona parsimonialia accumulare posse existiment. Sed qua ratione? Quia (dicunt) adhuc possemus manducare melius, bibere melius, nos vestire melius etc., quod, si non facimus, iam parsimoniam indebitam facimus, et sic quidquid hoc modo non expendimus, titulo bonorum parsimonialium nobis reservare possumus. Sed nunquid hoc verum est? Nunquid hic est sensus quo bona parsimonialia comparari posse theologi docent? Nequaquam. De ipso Episcopo S. Ligorius (*Hom. Ap. VII. 65*) dicit: « Epi-
« scopus in cunctis debet efficere ut sancta paupertas

« splendeat. Paupertas in habenda familia moderata..... ;
 « paupertas in vestitu et in modesta et simplici domus
 « supellectili....; paupertas in mensa frugali etc. ». Neque
 dicas, hanc esse meram huius Sancti Doctoris opinionem,
 a qua etiam recedi possit; agitur enim de doctrina cer-
 tissima, quae fundamentum habet in sacris canonibus, et
 in ipso Concilio Tridentino (XXV. 1) dicente: « (S. Sy-
 « nodus) non solum iubet, ut Episcopi modesta supellectili
 « et mensa ac frugali victu contenti sint; verum etiam
 « in reliquo vitae genere ac tota eorum domo caveant,
 « ne quid appareat, quod.... non simplicitatem, Dei zelum,
 « et vanitatum contemptum praeseferat ». Si autem Epi-
 scopi, et a fortiori alii Beneficiati minores, iam sic modeste,
 frugaliter, simpliciter, et parce vivere debent; quomodo
 ad mensam lautiozem, ad vestes splendiores, et uno verbo
 ad commoda abundantiora ius habebunt? Et, si hoc ius non
 habent, quomodo, rebus huiusmodi se privando, parsimo-
 niam indebitam facient; et quidquid hoc modo non expen-
 dunt, quomodo titulo bonorum parsimonialium sibi reser-
 vare poterunt?

Quid igitur concludendum? Concludendum quod, quum
 Beneficiati ex una parte frugaliter vivere teneantur et
 propter hanc frugalitatem nihil sibi reservare valeant, et
 ex alia ab expensis necessariis aut eleemosynis convenien-
 tibus abstinere eis licitum non sit; iam meridiana luce
 clarius est quod bona persimonialia, quae, iuxta theologos,
 tuta conscientia reservari et retineri permittuntur, non
 nisi pauca vel paucissima esse possunt.

931. *Quid de bonis INDUSTRIALIBUS?* In his quoque
 magnae hallucinationes intervenire possunt, et proinde
 notari debent sequentia.

I. Cavendum ne industria iam sit debita; quid enim
 si quis fructus sibi pleno iure vindicare posse existimaret
 eo quod fundos in malo statu receperit, et in bonum re-
 duxerit? In quibusdam casibus quaestio esse poterit de
 repetitione expensarum sive ab antecessore eiusve haere-

dibus, sive etiam (si beneficii vires superarent) ab Eccle-
 sia (qua de re vide d' Annibale III. 70); sed certe ti-
 tulo industriae nihil repetere aut sibi reservare posset;
 ex ipso enim officio suo de fundis Ecclesiae solertem dili-
 gentiam habere tenetur, in iisque necessarias reparationes
 facere, non secus ac bonus paterfamilias circa fundos pro-
 prios se gessurus esset.

II. Si autem industria non esset debita, tunc distin-
 guendum an circa fructus, an vero circa fundos versetur.

Circa fructus, possunt certe beneficiati industriam ali-
 quam (si velint) exercere; v. g. in fundis Ecclesiae ani-
 malia saginando, bombyces alendo etc.; sed ea conditione
 ut foeni (ad partem dominicalem spectantis) et foliorum
 pretium detrahant, quod non industriae, bene vero prae-
 bendae, fructus est. Praeterea ut emolumenta exinde per-
 cepta *ex toto* sibi vindicare possent, oporteret etiam ut
 fructus ad industriam applicati non fuissent de superfluis
 qui in usos pios erogari debuissent.

Circa fundos autem, utique contingere potest quod
 industria excedat illam, quae debita esset; ut puta, si
 quis ex prato praedium, vel ex praedio hortum, vel
 ex sylva vineam fecisset; aut exquisitissimo modo fundos
 meliorasset, aut domos colonicas, praeter strictum debitum
 aedificasset, ampliasset etc. Sed, praeterquam quod non
 semper expedit ut sylvae (vel etiam loca oblectamenti)
 destruantur, beneficiatus, sine speciali Ecclesiae consensu,
 nihil iuris acquirere posset propter melioramenta et ne-
 quidem propter expensas in illis efficiendis toleratis, idque
 sive ex superfluis sive ex proprio illas sustinisset; in
 primo casu enim res est per se clara, et in secundo no-
 tandum quod beneficiati aequiparantur usufructuariis, qui
 pro melioramentis sponte sua factis nullum ad expensarum
 refactionem ius acquirunt (Cf. *Cod. it. A. 495*).

932. *Quid de beneficiato qui ab erogandis superfluis
 in usus pios se excusaret dicendo quod ULTRA DEBITUM IN
 SACRO MINISTERIO LABORET?* Si opera praestita essent vere

indebita et prorsus supererogationis, tunc nihil obstaret quominus aliquid proportionatum ex superfluis sibi applicare posset; quod approbat etiam Lugo (*De Iust. et iur. IV. 65*) inquit: « Sicut posset licite alterius operam « similem in utilitatem suae Ecclesiae remunerare: quia « ille usus pius esset; sic potest applicare sibi pro tali « labore tantam vel talem bonorum portionem etc. ».

Si vero opera praestita iam esset debita, et differentia in eo tantum consisteret quod praestari soleat per alios; tunc valde facile est quod magnae hallucinationes contingant; quando enim iam usus et consuetudo est ut tales vel tales adiutores, decurrente mercede, adhibeantur, hoc palam facit quod adiutores ipsi sunt necessarii, et quod proinde hallucinatur parochus, qui credit paroeciam debito servitio non fraudari, et se solum ad omnia peragenda sufficere, eritque casus dicendi quod unus male supplet vicem duorum, et quod oculus non est auris, nec pes est manus. Adde subditorum querimonias: adde notam avaritiae: et per consequens adde infamiam, adde scandalum. Hoc autem confirmatur etiam iudicio Ecclesiae; si enim contingat quod parochus aliquo anno praedicationem quadragesimalem per se ipsum (loco alterius concionatoris, prout de more) peragere velit, Ecclesia consentit quidem; sed sub conditione quod eleemosynas consuetas sibi non applicet. Sic decisum fuit a S. C. C. (*20 Martii 1621*), et sic statuitur etiam a nostra Synodo *Cantoni* (*I. iv. 2*) dicente « Quasvis eleemosynas et emolumenta, quae praedicatoribus obvenire propterea consueverunt, percipere « sibi nefas esse intelligant (parochi) ».

933. *Quid de beneficiato qui ex bono fine, scilicet AD PIAM ALIQUAM FUNDATIONEM POST MORTEM PERAGENDAM, superflua accumularet?* Hoc licere potest, sed sub duabus conditionibus. Prima est quod nedum testamentum cito conficiat, sed etiam capitalia in tuto ponat; ne scilicet, morte superveniente (quae potest etiam esse improvisa), pia dispositio discrimen subeat, et consanguinei omnia ca-

piant, prout heu nimis saepe evenire lugendum est. Secunda est quod beneficiatus, dum vivit, avarum et sordidum se non ostendat; atque insuper, si sit Episcopus vel parochus, reminiscatur quod (ut monet Tridentinum) *pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere tenetur* ex officio, cui certe non satisfaceret si in vita pauperes negligeret, et solum de sua pia fundatione post mortem exequenda (maxime si in illa quoque pauperes negligerentur) cogitaret. Notandum denique quod beneficiatus, qui capitalia accumulatur ut in piis operibus post mortem suam erogentur, cavere debet ne possessiones aut alia bona immobilia emat. Huiusmodi enim emptiones (nisi dicta intentio esset cognita) valde scandalosae esse solent.

934. *Quid de erogandis fructibus beneficii IN SUBVENTIONIBUS CONSANGUINEORUM?* Equidem commune est effatum quod primi pauperes sunt consanguinei, et certe Ecclesia permittit ut beneficiati illis si sint pauperes subveniant. Sed hac etiam in re limites facile transiliuntur, imo haec maiorum inordinationum causa principalis esse solet. Rectissime scripsit Scavini (*II. 301 not. 3*): « Cavendum ne, sub praetextu consanguineis subveniendi, « eorum redditus augeantur; quia ex hoc fonte ortus est « exitiosus *nepotismus*. Et quoad hoc ecclesiastici persaepe « coeci sunt; at non est coecus Deus, qui scrutator cordium indicabit homines secundum opera sua ». Videamus igitur quid hoc in puncto, salva conscientia fieri valeat; et quid e contra absolute illicitum et peccaminosum sit.

Ex bonis, quae libere disponibilia (iuxta supradicta) minime sint, subventio consanguineorum licita esse potest solum duabus de causis; si nempe subventio ipsa vel 1° induat naturam operis pii et recte ordinati; vel 2° necessaria sit ad beneficiati ipsius decorem sustinendum.

Sed quandonam induet naturam operis pii et recte ordinati? Ad hoc tria exiguntur. Exigitur scilicet 1° ut hi consanguinei vere sint ita pauperes, ut eos subvenire tamquam opus misericordiae haberi debeat; quod tamen

verificaretur non solum si mendicarent, sed etiam (imo praecipue) si occulte famem paterentur, et prae verecundia eleemosynam petere non auderent; vel si statum clericalem aut religiosum eligere vellent, nec aliunde media haberent etc. Exigitur 2° ut subventionibus non sint ab-usuri, vivendo otiose, aut dissipando illas in ludo, crapulis aliisve vitiis. Exigitur 3° ut aliorum quoque pauperum (quorum, ut supra dicebam, Episcopi et parochi curam paternam gerere tenentur) ratio habeatur; quamvis enim consanguinei essent vere pauperes et sub omni respectu misericordia digni, tamen non superflua omnia dari possent eis, neglectis aliis; sed solum (ut bene notat Lugo *IV. 70*), caeteris paribus, paulo plus ipsis poterit dari quam aliis; secus enim hoc pium opus non recte ordinaretur, sed valde inordinatum evaderet.

935. Dixi subventionem consanguineorum ex fructibus beneficii licitam esse posse etiam ex alia causa, si nempe ad beneficiati ipsius decorem sustinendum exigeretur. Sed casus iste non nisi valde exceptionalis et restrictus esse potest; ut enim bene observat Lugo (*l. c.*), verificaretur solum in illo « cui turpe et indecorum esset, si eius parentes et fratres in abiecta et sordida conditione permanerent ». Idque statim melius explicat inquiring: « Quid enim absurdius quam parentem vel fratrem Cardinalis vel Archiepiscopi videre adhuc ligna per urbem vendere, vel calceos in publica platea resarcire? » Et addit: « Monent tamen Doctores, in hoc non esse consulendum affectum carnis et sanguinis, sed christianam prudentiam ac modestiam »; secus enim auctoritas non iam sustineretur, sed amitteretur, deprimeretur, et in lutum coniceretur, ut heu nimis ex facto patet.

Hinc ultra limites hucusque recensitos consanguineis ex bonis beneficialibus largitiones facere, certo certius peccatum est, et quidem suapte natura grave, imo facile gravissimum. Patet 1° quia sunt bona pauperum, patrimonium miserorum, vota fidelium, pretia peccatorum, bona

Dominica. Patet 2° ex innumeris testimoniis Sanctorum Patrum et decretis Conciliorum, inter quae refero solum Tridentinum. S. Synodus loquitur prius de Episcopis, et en gravissima eiusdem verba: « Omnino vero eis interdicat, ne ex redditibus Ecclesiae consanguineos familiares suos augere studeant, cum et Apostolorum canones prohibeant, ne res ecclesiasticas, quae Dei sunt, consanguineis donent; sed, si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant, eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa: imo quam maxime potest eos S. Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant ». Dein autem loquens de aliis beneficiatis minoribus, subdit: « Quae vero de Episcopis dicta sunt, eadem... in quibuscumque beneficia ecclesiastica tam saecularia quam regularia obtinentibus... observari... decernit ». Patet 3° ex scandalo, infamia, et vituperatione generali quae statim in populo suscitantur, si beneficiatus, qui ex bonis paternis dives non sit, notorie capitalia accumularet, maxime vero si possessiones emat.

Hinc (teste S. Lig. *Hom. A. VII. 64*) S. Thomas de Villanova dicebat quod, si moriendo nummos relicturus fuisset, seipsum pro damnato habiturum esset. Et iam proverbium vulgare dicit: « A volere che i nipoti stiano bene, bisogna che abbiano lo zio parroco all' inferno ».

936. Neque dicas beneficiatos facere fructus suos, et proinde, iuxta communiorem sententiam, non peccare contra iustitiam si superflua in usus pios non erogent; ut enim respondere Bellarminus, parum refert utrum quis damnetur ad inferos quia peccavit contra iustitiam, an quia peccavit contra charitatem et religionem.

937. Neque subiungas beneficiatos, si (ut apud nos) solvant taxam Sacrae Congregationi Spoliorum, consanguineis aut quibuslibet aliis pro libitu haereditatem, quin distinctio fiat inter bona superflua et non superflua, relinquere posse;

haec enim facultas valet solum pro foro externo atque ad evitandas lites, quae necessario suborbiturae essent si dicta distinctio fieri deberet; at vero conscientiae nihil suffragatur; et beneficiati, sicut in vita ita etiam in morte, sub gravi providere debent ut superflua in usus pios semper erogentur. Hoc manifeste patet nedum ex natura rei, sed etiam quia, dum S. Sedes huiusmodi testandi facultatem beneficiatis concessit, semper apposuit clausulam: « iuxta « tamen propriae conscientiae dictamen ». Vide Scavini (II. 510) et Lugo (*De contract. XXIII. 104*).

938. Finem facio observando quod, si *nepotismus* (seu studium accumulandi capitalia pro consanguineis loco subveniendi pauperibus et consulendi cultui divino) fuit semper magna calamitas et maxima Ecclesiae plaga (quae forsitan causa fuit cur Deus notissimas et ingentissimas expoliationes permiserit), talis esset multo magis diebus nostris; ex una parte enim necessitas subveniendi pauperibus et consulendi cultui divino nunc magis magisque urget, et ex alia Clerus nunc valde plus quam antea indiget existimatione, veneratione, amore et fiducia populorum. Sed quomodo populi existimabunt, venerabuntur et amabunt Clerum, aut quomodo ad pia opera exequenda boni christifideles capitalia manibus clericorum tradendi fiduciam habebunt, si iam illos solum pro se ipsis suisque consanguineis avidos conspiciant? Profecto nihil aliud expectandum erit, nisi quod res magis magisque semper in peius ruant; aliae de reliquis bonis (quae adhuc Ecclesiae relinquuntur) expoliationes consummentur; Clerus a populo nihil amplius nisi irrisionem et despectum, obtineat; et sic Ecclesiastici non solum nequeant amplius erga consanguineos abundare, sed ne pro semetipsis quidem panem inveniant, dicente Domino (*Ezech. XXXIV*): « Vae pastoribus Israel... « Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum « de manu eorum, et cessare faciam eos ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos ».

PARS III.

DE ALIIS QUI PAROCHI NON SUNT, SED PRO CURA ET BONO ANIMARUM PLUS VEL MINUS LABORANT

CAPUT I.

Praemittuntur quaedam generalia.

939. I. Agendum est 1° De vicariis parochialibus. 2° De curatis, oeconomis, et coadiutoribus. 3° De capellanis hospitalium. 4° De simplicibus confessariis. 5° De confessariis monialium. 6° De concionatoribus. 7° De superioribus seminariis.

II. Antequam aliquod ex his officiis exerceri incipiat oportet 1° debitam habere illius existimationem, simulque sinceram voluntatem pro amore Dei et pro salute animarum illud adimplendi.

III. Maxime autem exigitur sanctitas et studium. De his recolenda sunt quae dixi supra (*n. 4-12 et 702*) et diffusiore sermone in *Casibus conscientiae an. 1891 (Cas. I. et III)*.